

Na het overlijden van koning Fernando VII in 1833 werd zijn vrouw María Cristina benoemd als regentes voor de nog geen drie jaar oude Isabel II. María was nog maar net in functie toen een carlistische opstand uitbrak, het voorspel voor de Eerste Carlistenoorlog. De kosten van de strijd tegen de carlisten werden bestreden door onteigening van kerkelijke bezittingen. Door deze bezittingen publiekelijk te veilen kwamen zij in handen van de rijke elite. Het vulde de schatkist, maar van het liberale uitgangspunt om de gronden eerlijk te verdelen kwam niets terecht. In 1836 bracht het vigerende censuskiesrecht, dat was ingesteld met het Koninklijk Statuut van 1834 en waardoor nog geen half procent van de bevolking naar de stembus kon gaan, een overwinning voor de gematigde liberalen. Dat gaf aanleiding tot felle protesten die de regentes dwongen tot het in werking stellen van de grondwet van Cádiz uit 1812. Na verkiezingen kwamen de progressieven aan de macht.

Isabel II
1830-1904

De carlisten, een ultraconservatieve beweging die zich sterk maakte voor herstel van de absolute monarchie onder koningschap van de broer van Fernando VII, Carlos, begonnen een eerste oorlog in 1834. Zij hadden vooral succes in het noorden waar deze beweging haar oorsprong had, maar doorstoten naar het zuiden lukte niet. De Eerste Carlistenoorlog eindigde in 1840 toen generaal Baldomero Espartero de carlisten versloeg. In 1837 kwam een nieuwe grondwet tot stand die zicht bood op samenwerking tussen progressieve en gematigd liberalen. Zij bleven elkaar echter wantrouwen en de daaruit voortvloeiende instabiliteit bracht in 1840 regentes María Cristina ertoe haar taken over te dragen aan de populaire generaal Espartero. Zij kon terugkijken op een periode waarin de industrialisatie in Spanje tot ontwikkeling was gekomen.

Baldomero Espartero
1793-1878

In Catalonië bloeide de katoenindustrie en in het Baskenland, Asturië en Málaga floreerde de mijnbouw en metaalindustrie. Deze industrialisatie bracht uiteraard ook sociale conflicten met zich mee ten gevolge van de mechanisering die werkloosheid veroorzaakte onder de straatarme arbeidersbevolking. Met het vertrek van María Cristina lag voor Espartero de weg open om de doelstellingen van de progressieven te realiseren zonder last te hebben van de monarchie. De wetgeving rond de onteigeningen van kerkelijke en adellijke bezittingen werd verder uitgebouwd. Negatief was het misbruik dat de progressieven maakten van hun positie door geestverwanten te benoemen op bestuurlijke posten. Cliëntelisme vierde hoogtij en in gebieden waar veel grond dankzij de onteigeningen in handen was gekomen van de welgestelden ontwikkelde zich ware oligarchieën. Het *caciquismo* deed op grote schaal zijn intrede. Verzet tegen Espartero groeide en opstanden braken uit die zozeer aan kracht wonnen dat Espartero in 1843 naar Engeland vluchtte.

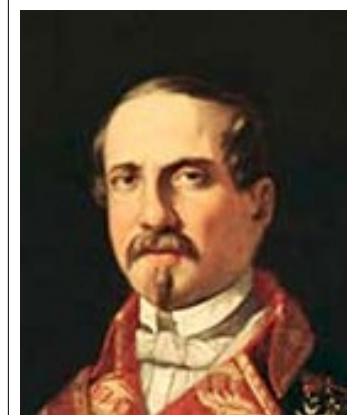
Ramón María Narváez
1800-1866

Zijn conservatieve evenknie, veldmaarschalk Ramón María Narváez, nam de macht over. Hij introduceerde in 1845 een nieuwe, behoudende grondwet die de maatschappelijke orde onder de traditionele hiërarchische verhoudingen handhaafde. Nieuwe wetgeving kwam er ook om de effectiviteit van belastinginning vergroten. Er kwam onderscheid tussen een directe belasting in rurale streken (onroerend goed, landbouw en veeteelt) en een indirecte in geurbaniseerde gebieden (verbruiksbelasting).

In 1846 trad Isabel op haar zestiende verjaardag in het huwelijk met haar neef Francisco de Asisi. De politieke situatie in Spanje was toen zeer onrustig. Net als in

andere Europese landen waren linkse bewegingen in opkomst die elders leidden tot de revoluties van 1848, maar voor de Spaanse regering kwam de dreiging juist uit de ultrarechts hoek van de carlisten. Hun opstand in Catalonië mondde uit in een driejarige oorlog: *la guerra dels Matiners*, maar troonpretendent Carlos leed een nederlaag. Tot 1854 regeerden de gematigd liberalen en leidde Narváez diverse kabinetten, waarbij hij zich veelal dictatoriaal opstelde. Daartegen kwam onder meer veldmaarschalk Leopoldo O'Donnell (een Spanjaard van Ierse afkomst) in opstand en de roep om terugkeer van Espartero leidde tot een hernieuwd aantreden van de generaal met O'Donnell aan zijn zijde als minister van Oorlog. Een aantal belangrijke economische wetten werd ingevoerd zoals de wet op de onteigeningen, de spoorwetenwet en diverse wetten op het bankwezen. De spoorwetenwet gaf een enorme stimulans aan de aanleg van spoorwegen. Tien jaar later was er al 5.000 km rails aangelegd.

De aanpak van de opkomende arbeidsonlusten dreven een wig tussen Espartero en O'Donnell en dat betekende het einde van het tweejarig progressief bewind. O'Donnell greep op verzoek van koningin Isabel II hardhandig in, maar weigerde de onteigeningswetten af te schaffen. Reden voor Isabel II om Narváez weer tot kabinetschef te benoemen die daar geen moeite mee had. Narváez bleef kort aan het bewind en bracht een onderwijswet tot stand die aan de geloofsleer alle ruimte bood en aan de kerk een controlerende rol toebedeelde.

Leopoldo O'Donnell
1809-1867

Het jaar 1857 bracht vreugde aan het hof door de geboorte op 28 november van kroonprins Alfonso, maar het was ook een jaar van zware sociaal-economische problemen wegens een tekort aan graan. De daardoor ontstane onrust werd bloedig onderdrukt. Isabel wendde zich opnieuw tot O'Donnell die er medio 1858 in slaagde een kabinet van brede samenstelling te formeren. Dankzij voor hem goede verkiezingsuitslagen kon zijn regering aanblijven tot 1863, voor die tijd uitzonderlijk lang. Nieuwe wetgeving droeg bij aan modernisering van de overheid. Na de val van O'Donnell nam de onrust weer toe en werd de positie van Isabel II vrijwel onhoudbaar vanwege haar buitenechtelijke uitpattingen. Begin 1866 verviel Spanje in een crisis en een tekort aan primaire bestaansmiddelen schiep een explosief klimaat waaruit de revolutie *La Gloriosa* van september 1868 en de val van de monarchie voortkwamen.